

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 01 473 55 51
E: gp@zagovornik-rs.si

**Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino
Dr. Borut Rončević, minister**

Masarykova cesta 16
1000 Ljubljana

Elektronska pošta: gp.mvi@gov.si

Številka: 0706-3/2026/1
Datum: 23. 7. 2026

Zadeva: **Priporočila Zagovornika načela enakosti glede uresničevanja pravic otrok in dijakov z invalidnostmi**

Spoštovani,

na Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) se je decembra 2025 obrnila dijakinja 1. letnika Gimnazije in srednje šole Rudolfa Maistra Kamnik (GSŠRM). Zaradi svoje gibalne oviranosti in uporabe invalidskega vozička je bila izključena iz načrtovane šolske ekskurzije v Rim. Zatrjevala je neenako obravnavo ter izključevalen odnos šole in turistične agencije. Šolska koordinatorica ekskurzije in predstavnik turistične agencije so ji sporočili, da se ekskurzije ne more udeležiti, ker da program ni prilagojen in da bi bil voziček "problem". Pojasnili so ji, da bi lahko njena invalidnost ovirala druge udeležence.

Odgovornost za takšno ravnanje sta si šola in agencija medsebojno prelagali, dijakinja pa jasne razlage ni prejela. Zaradi tega je, kot je sama opisala tudi v medijih, doživljala hudo psihično stisko, občutke ponižanja, izključenosti in razčlovečenja ter kršitev dostojanstva. Zagovornik je v postopku svetovanja komuniciral z dijakinjo, njeno družino in z ravnateljem šole. Zagovornik je šoli in pristojnemu ministrstvu poslal poizvedbi in šoli izdal priporočilo. Zagovornik se je že večkrat srečal s podobnimi težavami učencev z invalidnostmi.

Zagovornik na podlagi druge alineje v povezavi s četrto in šesto alinejo 21. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) izdaja priporočilo Ministrstvu za izobraževanje, znanost in mladino (MIZM), glede uresničevanja pravic otrok z invalidnostmi, z namenom zagotavljanja enakih možnosti. Priporočila se smiselno nanašajo tako na osnovnošolsko kot srednješolsko izobraževanje.

Zagovornik načela enakosti priporoča, da:

1. MIZM uredi šolsko zakonodajo tako, da bodo pravice otrok in dijakov z invalidnostmi usklajene z Mednarodno konvencijo o pravicah invalidov, Zakonom o izenačevanju pravic invalidov in Zakonom o varstvu pred diskriminacijo ter s strateškimi dokumenti države glede inkluzivnega (vključujočega) izobraževanja. Zakonodaja s področja izobraževanja naj jasno določa, da imajo osebe z invalidnostmi pravico do prilagoditev vseh vsebin in storitev, ne glede na to, ali gre za obvezne ali neobvezne vsebine. Vsebuje naj tudi določbo, da je diskriminacija prepovedana tudi pri nudenju ugodnosti, kot so šolske ekskurzije (ne samo ožjih pravic po šolski zakonodaji).

2. MIZM v sodelovanju z deležniki pripravi pregled in interpretacijo obstoječe zakonodaje, da bodo jasne vse obveznosti šol pri nudenju razumnih prilagoditev tako v okviru obveznega dela izobraževalnega programa kot tudi pri nadstandardnih programih in ekskurzijah. Če obstajajo pri zagotavljanju teh pravic ovire na ravni predpisov (npr. financiranje, sistematizacije del, pravilniki), naj MIZM te ovire v najkrajšem možnem času odpravi.

3. MIZM z Zavodom RS za šolstvo preveri možnost, da se razumne prilagoditve v smislu pomoči v primeru ekskurzij (in podobnih dejavnosti) predvidijo že v odločbi o usmeritvi otrok s posebnimi potrebami.

4. MIZM skupaj z deležniki pripravi informacije, navodila oz. postopkovnik, kako naj šole in ostale vpletene institucije (ZRSŠ, dijaški domovi, različne agencije in podjetja ipd.) ravna, načrtujejo in izvedejo prilagoditve in o njih komunicirajo med seboj in z učenci.

Za odgovor naprošamo v roku 15 dni od prejema tega dopisa.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Poslano:

- naslovníku (po e-pošti),
- zbirka dok. gradiva.

V vednost:

- Predsednica Republike Slovenije, gp.uprs@predsednica-slo.si
- Državni zbor Republike Slovenije, gp@dz-rs.si
- Državni svet Republike Slovenije, gp@ds-rs.si
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, gp.mddsz@gov.si
- Varuh človekovih pravic, info@varuh-rs.si
- Zavod RS za šolstvo (ZRSŠ), info@zrss.si
- Dijaška organizacija Slovenije, info@dijska.org
- Društvo za kulturo inkluzije, drustvo.zakulturoinkluzije@gmail.com
- Fakulteta za socialno delo, info@fsd.uni-lj.si
- Inštitut RS za socialno varstvo, irssv@siol.net
- Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije, info@nsios.si
- Pedagoški inštitut, pedagogski.institut@pei.si
- PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja, pic@pic.si
- Socialna zbornica Slovenije, info@szslo.si
- Sonček – zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije, zveza@soncek.org
- Svet za invalide Republike Slovenije, svetzainvalide-rs.mddsz@gov.si
- YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa, yhd-drustvo@yhd-drustvo.si
- Zavod Risa, info@risa.si
- Združenje ravnateljev in pomočnikov ravnateljev, jasna.belas@osfram.si
- Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, info@zveza-slepih.si
- Zveza organizacij pacientov Slovenije, info@zveza-pacientov.si
- Zveza paraplegikov Slovenije, info@zveza-paraplegikov.si
- Zveza srednjih šol in dijaških domov Slovenije, zveza.zsd@guest.arnes.si

Priloga:

- Utemeljitev strokovne službe Zagovornika k priporočilu 0706-3/2026/1

1.

Zagovornik načela enakosti priporoča MIZM, da uredi šolsko zakonodajo tako, da bodo pravice otrok in dijakov z invalidnostmi usklajene z Mednarodno konvencijo o pravicah invalidov, Zakonom o izenačevanju pravic invalidov in Zakonom o varstvu pred diskriminacijo ter s strateškimi dokumenti države glede inkluzivnega (vključujočega) izobraževanja. Zakonodaja s področja izobraževanja naj jasno določa, da imajo osebe z invalidnostmi pravico do prilagoditev vseh vsebin in storitev, ne glede na to, ali gre za obvezne ali neobvezne vsebine. Vsebuje naj tudi določbo, da je diskriminacija prepovedana tudi pri nujenju ugodnosti, kot so šolske ekskurzije (ne samo ožjih pravic po šolski zakonodaji).

Naloge in pristojnosti Zagovornika določa 21. člen **Zakona o varstva pred diskriminacijo** (ZVarD).¹ Med drugim Zagovornik skladno z 21. členom ZVarD spremlja splošno stanje v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami, svetuje ljudem in daje priporočila državnim organom.

Invalidnost je skladno s 1. členom ZVarD varovana osebna okoliščina, zaradi katere je diskriminacija prepovedana. Diskriminacija pomeni vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih **pravic**, pravnih **interesov** in **ugodnosti**.

ZVarD v 2. členu zavezuje državne organe, lokalne skupnosti, **nosilce javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe**, ki morajo na vseh področjih oblastnega odločanja, delovanja v pravnem prometu in pri drugem svojem delovanju oziroma ravnanju v razmerju do tretjih oseb zagotavljati varstvo pred diskriminacijo oziroma enako obravnavanje vseh oseb, zlasti v zvezi z vzgojo in izobraževanjem. Enako velja v zvezi z dostopom do dobrin in storitev (npr. turističnih), ki so na voljo javnosti.

Prepovedana je neposredna diskriminacija, prav tako pa tudi posredna diskriminacija, ki obstaja, kadar je oseba z določeno osebno okoliščino bila, je ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralne določbe, merila ali prakse v manj ugodnem položaju kot druge osebe, razen če ta določba, merilo ali praksa objektivno temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna (t.i. test sorazmernosti).

Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI) določa, da pomeni diskriminacija zaradi invalidnosti (posredna ali neposredna) vsako razlikovanje, izključevanje ali omejevanje zaradi invalidnosti, katerega namen ali posledica je zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja vseh pravic in obveznosti na vseh ključnih področjih življenja. Invalidom so na voljo **primerne (oz. razumne) prilagoditve**, kar pomeni vse potrebne zakonodajne, upravne in druge ukrepe, ki ne nalagajo nesorazmernega bremena, kadar so v posameznem primeru potrebni, da se invalidom na enaki podlagi kot drugim zagotovi uživanje ali uresničevanje pravic in svoboščin. Invalidi imajo pravico do ustreznih prilagoditev pri vključevanju v vzgojni, šolski ali študijski proces in pravico do primernih prilagoditev šolskega oziroma študijskega procesa individualnim potrebam invalida.

¹ Uradni list RS, št. [33/16](#) in [21/18](#) – ZNOrg

ZIMI določa tudi, da je prepovedana diskriminacija zaradi invalidnosti **pri dostopnosti do blaga in storitev**, ki so na voljo javnosti, kar pomeni predvsem opustitev ponujanja blaga in storitev, ki so na voljo javnosti, invalidu ali njihovo ponujanje invalidu pod **drugačnimi in slabšimi pogoji** kot drugim.

V okviru zahtev ZVarD in ZIMI ter v kontekstu paradigme **inkluzivnega (vključujočega) izobraževanja**² je torej treba dijakom z invalidnostmi nuditi razumne prilagoditve, da lahko enakopravno uveljavljajo svoje pravice na področju **izobraževanja** in pri **koriščenju storitev**.³ Neupravičena neprilagoditev lahko pomeni neposredno diskriminacijo. Omejevanje pravic je lahko upravičeno le izjemoma in mora biti ustrezno **utemeljeno** (izkazano nesorazmerno breme in prestan test sorazmernosti).

Omenjene pravice izhajajo iz **Konvencije o pravicah invalidov** (MKPI). S podpisom MKPI so članice Organizacije združenih narodov, vključno z EU, dosegle soglasje o tem, kaj je invalidnost in kako naj se ljudem z invalidnostmi zagotavljajo vse pravice. MKPI temelji na t. i. **družbenem modelu invalidnosti**, ki opredeljuje vrste invalidnosti in obravnavanje invalidnosti s perspektive človekovih pravic. Države pogodbenice so dolžne sprejemati tudi ustrezne ukrepe. 24. člen MKPI se navezuje neposredno na **izobraževanje**.

Našteta načela in zakonodaja zavezujejo vse, tudi šole. Področna šolska zakonodaja lahko sicer bolj podrobno in konkretno ureja pravice in dolžnosti, vendar ne sme biti v nasprotju s splošnimi določbami MKPI, ZIMI, ZVarD itd. V primeru nejasnosti je treba pravice razlagati širše, v prid ljudem. Še bolje pa je, da so pravice v različni zakonodaji poenotene.

² Glej: Krek, Janez, in Mira Metljak. 2011. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011. Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/>

³ Za vključujoče (inkluzivno) izobraževanje gre takrat, ko so otroci s posebnimi potrebami skupaj z drugimi vrstniki vključeni v isti razred in se skupaj izobražujejo. Jasno je, da samo postaviti otroke z invalidnostjo in tiste brez posebnih potreb v skupni razred ni dovolj in ne bo prineslo zelenih rezultatov. Vključujoče izobraževanje je lahko uresničeno, ko so zagotovljeni zagovorniki, sistemi podpore in mehanizmi financiranja, načrtovanje, visoko usposobljeni strokovnjaki, podatki idr. Potrebna je skupna zaveza vseh deležnikov in njihovo zavedanje, da inkluzivno izobraževanje koristi vsem. Glej: European Agency for Special Needs and Inclusive Education. 2014. Pet ključnih sporočil za vključujoče izobraževanje. Dostopno na: https://www.european-agency.org/sites/default/files/Five_Key_Messages_for_Inclusive_Education_SL.pdf

2.

Zagovornik načela enakosti priporoča, da MIZM v sodelovanju z deležniki pripravi pregled in interpretacijo obstoječe zakonodaje, da bodo jasne vse obveznosti šol pri nujenju razumnih prilagoditev tako v okviru obveznega dela izobraževalnega programa kot tudi pri nadstandardnih programih in ekskurzijah. Če obstajajo pri zagotavljanju teh pravic ovire na ravni predpisov (npr. financiranje, sistematizacije del, pravilniki), naj MVI te ovire v najkrajšem možnem času odpravi.

Zagovornik je 16. 1. 2025 na tedanje Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje (MVI), zdaj Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino (MIZM), naslovil poizvedbo glede pravic dijakov z invalidnostmi in dostopa do izobraževanja. MVI je odgovorilo, da *»morajo imeti vsi dijaki, ne glede na omejitve, pravico do organiziranega izobraževalnega dela, šole pa mora vsem dijakom zagotavljati izobraževanje pod enakimi pogoji. Navedeno pomeni, da morajo dijakom z invalidnostmi nuditi prilagoditve, da lahko enakopravno uveljavljajo svoje pravice na področju izobraževanja.«*

MVI je navedlo: *»Šole v sklopu organiziranega izobraževalnega dela oziroma obveznega programa lahko organizirajo **ekskurzije, ki so obvezne** za vse dijake. Obvezne ekskurzije so predvidene v letnem delovnem načrtu, organizatorica dejavnosti pa je šola. Z obveznimi ekskurzijami šola realizira vsebine, določene s katalogi znanj ali interesne dejavnosti, ki so v splošnem prav tako predpisane, vsebinsko pa določene z letnim delovnim načrtom šole. Zakonsko podlago za organizacijo obveznih strokovnih ekskurzij določa 68. člen Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1), ki določa, da se izobraževalno delo izvaja po letnem delovnem načrtu, ki (med drugim) vsebuje tudi obseg in razporeditev pouka in drugih oblik izobraževalnega dela v skladu z izobraževalnim programom, kamor sodijo tudi obvezne strokovne ekskurzije. 66. člen ZPSI-1 določa organizirano izobraževalno delo, ki obsega: pouk splošnoizobraževalnih predmetov, pouk strokovnih modulov, praktično usposabljanje z delom, obveznosti odprtega kurikula in druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela. Vse navedeno morajo šole zagotavljati vsem dijakom.«*

*»**Ekskurzije, ki ne sodijo v okvir organiziranega izobraževalnega dela**, so opredeljene tudi v Letnem delovnem načrtu šole, v skladu s 35. čl. Zakona o gimnazijah in 68. čl. ZPSI-1, ki določata, da lahko šola v letnem delovnem načrtu za dijake, ki to želijo, v soglasju z njihovimi starši, organizira izobraževalno delo, ki ni sestavina predmetnika. Odločitev o tem, ali bo šola v Letnem delovnem načrtu predvidela ekskurzijo, je v skladu z 49. čl. ZOFVI v pristojnosti ravnatelja oz. sveta šole. Ministrstvo poudarja, da je udeležba dijakov na teh ekskurzijah prostovoljna. Vsi dijaki imajo pravico, da se prijavijo na tovrstne ekskurzije, ki niso del organiziranega izobraževalnega dela.«*

To pomeni, da lahko tudi po obstoječi šolski zakonodaji obvezne ekskurzije nedvoumno razumemo kot **pravico** (v okviru izobraževanja), ekskurzije, ki ne sodijo v okvir organiziranega izobraževalnega dela, pa vsaj kot **ugodnost in storitev šole**.

MVI je navedlo: *»Za nudenje fizične pomoči dijakom s posebnimi potrebami ravnatelj šole na podlagi ustrezne odločbe o usmeritvi sistemizira delovno mesto spremljevalca, če se ne more zagotoviti izvajanja odločbe o usmeritvi z že obstoječimi sistemiziranimi delovnimi mesti. Tak spremljevalec dijaka spremlja tudi na šolskih izletih ali ekskurzijah, ki so del obveznega programa. Obseg delovne obveznosti spremljevalca je določen glede na število dijakov, ki se jim nudi fizična pomoč, in števila ur fizične pomoči, ki je odvisna od trajanja pouka po predmetniku izobraževalnega programa, v katerega je dijak vpisan.«*

MIZM torej dolžnosti interpretira tako, da dijaka spremlja spremljevalec na šolskih izletih ali ekskurzijah, ki so del obveznega programa.

Določbe Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) in Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) pa določajo, da stroški spremljevalca ne smejo bremeniti staršev, kar je razvidno iz kombinacije zakonskih določb, ki določajo, da je spremljevalec del zagotavljanja pravic otroka s posebnimi potrebami — in zato strošek izvajalca javne službe, ne staršev. Takšna razlaga velja tudi pri nadstandardnih dejavnostih kot so nadstandardne ekskurzije, maturantski izleti ali katerakoli dejavnost, ki jo šola organizira kot del vzgojno izobraževalnega procesa.

GSŠRM je 9. 1. 2026 Zagovorniku na poizvedbo o zagotovitvi spremljevalca odgovorila: *»Šola bo dijakinji omogočila stalno spremljevalko, ki jo bo spremljala na vseh poteh Rima... Česar ne moremo zagotoviti, pa je morebitna **pomoč pri osebni negi**, saj za to usposobljenih kadrov nimamo... Srednje šole namreč nimamo sistemiziranega delavnega mesta varuh-negovalca.«*

Iz odgovora šole je razvidno tudi, da lahko dijaki s posebnimi potrebami potrebujejo še nego, ki je spremljevalec ne more (in po delovni zakonodaji ne sme) zagotoviti. **Torej šole ne morejo zagotoviti niti vseh potrebnih prilagoditev na obveznih ekskurzijah.** Prav tako šola opozarja, da je lahko zaradi visokih tveganj potrebna podvojena ekipa spremljevalcev.

Postavlja se torej vprašanje, kdo, kako in kdaj naj zagotovi negovalca.

Paraplesalka Martina Smodiš, ki je Rim na invalidskem vozičku obiskala pred desetimi leti opisuje: *»Moja izkušnja je zelo dobra. Takrat sem bila dijakinja prvega letnika Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer, kjer so pred ekskurzijo sklicali sestanek z mano in mojimi starši in skupaj smo našli rešitev, da me bo spremljala moja **stalna spremljevalka**, ki mi je **pomagala tudi pri osebni negi**. Strošek se je **razdelil na vse udeležence ekskurzije**.«⁴*

V primeru »nadstandardnih« programov in ekskurzij se pojavi tudi **vprašanje financiranja**.

Če sledimo širši in vključujoči interpretaciji, kaj zajema izobraževanje, bi lahko šola krila stroške spremljevalcev in nege tudi na neobveznih ekskurzijah. Če sprejmemo, da ne gre za obvezno izobraževanje, pa se postavi vprašanje, kdo te stroške krije. Možni viri so starši oz. skrbniki (če jim premoženjsko stanje to dopušča); stroški se lahko razdelijo na vse udeležence ali pa krijejo s pomočjo šolskih skladov. Omenjena dijakinja z GSŠRM je morala težavo reševati z donacijami.

MVI je odgovorilo: *"Možnosti financiranja iz šolskega sklada določa Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). **Sredstva šolskega sklada se lahko namenijo za dejavnosti, ki niso del izobraževalnega programa oziroma se ne financirajo iz javnih sredstev**, za nakup nadstandardne opreme, za zviševanje standarda pouka in podobne namene. Zakon hkrati dopušča, da se sredstva šolskega sklada uporabijo tudi za kritje stroškov udeležbe dijakov iz socialno manj spodbudnih okolij pri dejavnostih, ki so sicer povezane z izvajanjem javno veljavnega programa in obvezne za vse dijake, vendar niso v celoti financirane iz javnih sredstev. Namen takšnega financiranja je zagotavljanje enakih možnosti za vse dijake."*

GSŠRM je v odgovoru Zagovorniku medtem izpostavila **»zaskrbljenost«** »zaradi vprašanj, ki se nanašajo na pravila glede upravljanja sredstev šolskega sklada.« Očitno obstajajo različne interpretacije glede možnosti koriščenja sredstev šolskega sklada.

⁴ Glej novico na MMC RTV SLO »Dijakinji zaradi invalidnosti zavrnilo možnost šolskega izleta«. Dostopno na: <https://www.rtvsl.si/dostopno/dijakinji-zaradi-invalidnosti-zavrnilo-moznost-solskega-izleta/769806>

Zagovornik zato glede šolskih skladov priporoča, da se med možne namene koriščenja sredstev dodajo tudi nameni za zagotavljanje enakih možnosti učencev, otrok oz. dijakov s posebnimi potrebami, ne glede na (stroge) splošne pogoje glede premoženjskega stanja upravičencev.

Glede zagotavljanja financiranja dodatnih spremljevalcev ali negovalcev, tako na obveznih, kot nadstandardnih ekskurzijah, bo treba poiskati bolj usklajene in jasne rešitve.

Očitno imajo tudi različna ministrstva različen pogled na to, kaj vse zavezuje šole. MMC RTV Slovenija je 12. 1. 2026 v članku »Dijakinji zaradi invalidnosti zavrnili možnost šolskega izleta«⁵ poročal, da so na **Ministrstvu za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti** (MDDSZ) poudarili, da je kakršnakoli diskriminacija na podlagi invalidnosti nedopustna ter da ZIMI vsebuje tudi konkretno določbo glede dostopa do vključujočega izobraževanja.

Strokovnjaki na različnih ministrstvih morajo preveriti zakonske okvire, poenotiti interpretacije in po potrebi prilagoditi pravila ter način izvajanja prilagoditev za otroke z invalidnostmi na način, da jim bodo zagotovljene enake možnosti in enaka ter polna vključenost v izobraževalni proces.

Tudi Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije (NSIOS) v odzivu ugotavlja, da »*nedavna zgodba dijakinje iz gimnazije Rudolfa Maistra Kamnik odpira številna vprašanja, ki nikakor ne smejo biti pometena pod preprogo in zahtevajo rešitve, da se podobne zgodbe ne ponovijo. Šole, pristojni organi in družba moramo zagotoviti, da vsak otrok odrašča v varnem, spoštljivem in vključujočem okolju, kjer je omogočeno polno otroštvo, normalno odraščanje ter enake možnosti za vključevanje in razvoj.*«

⁵ Dostopno na: <https://www.rtv slo.si/dostopno/dijakinji-zaradi-invalidnosti-zavrnili-moznost-solskega-izleta/769806>

3.

Zagovornik načela enakosti priporoča, da MIZM z Zavodom RS za šolstvo preveri možnost, da se razumne prilagoditve v smislu pomoči v primeru ekskurzij (in podobnih dejavnosti) predvidijo že v odločbi o usmeritvi otrok s posebnimi potrebami.

Postopek usmerjanja otrok s posebnimi potrebami poteka na Zavodu RS za šolstvo (ZRSS). Svetovalec ZRSS zaprosi pristojno komisijo za usmerjanje za strokovno mnenje. Na podlagi strokovnega mnenja svetovalec ZRSS v vzgojno-izobraževalni instituciji preveri izpolnjevanje pogojev in izda odločbo o usmeritvi otrok s posebnimi potrebami.

Odločba določa, v katero vzgojno-izobraževalno institucijo je/bo otrok vključen, kateri vzgojno-izobraževalni program je zanj najprimernejši, koliko in katera dodatna strokovna pomoč otroku pripada, pripomočke in prilagoditve, ki naj jih institucija pri vzgoji in izobraževanju otroka upošteva in ostale posebne pravice, ki otroku pripadajo v skladu z zakonodajo. Posebne pravice (npr. pravica do brezplačnega prevoza, pravica do začasnega ali stalnega spremljevalca, pravica do nastanitve v domu) otrok pridobi v okviru postopka usmerjanja. Zapisane so v strokovnem mnenju. Pridobljene pravice na podlagi navedene zakonodaje otroku pripadajo neodvisno od dodelitve pravic, do katerih je upravičen po kakšni drugi zakonodaji. Otroci s posebnimi potrebami v postopku usmerjanja torej pridobijo dva dokumenta: strokovno mnenje in odločbo o usmeritvi.

Smiselno bi bilo, da se v okviru odločitve, koliko in katera dodatna strokovna pomoč in katere prilagoditve otroku pripadajo, odloči tudi, kakšne **prilagoditve pripadajo otrokom v okviru obveznega izobraževalnega programa in tudi nadstandardnega dela programa. Še posebej pri obveznih in neobveznih ekskurzijah** ter katere prilagoditve mora zagotoviti šola. To je smiselno razčistiti že **ob izdaji odločbe o usmeritvi**, še pred vpisom otroka.

Zagovornik je v zadevi 0700-34/2017/25 iz leta 2019 ugotovil diskriminacijo po ZVarD v primeru zoper srednjo šolo, ki ni zagotovila udeležbe dijaka z invalidnostmi na izletu. Zagovornik je takrat zaključil, da je bil dijak diskriminatorno izključen iz izleta, ker mu ni bil zagotovljen **posebni začasni spremljevalec**.

Smiselno bi bilo tudi povezovanje z drugimi institucijami, npr. **centri za socialno delo** glede dodelitve in povezovanja pravic, do katerih je lahko učenec upravičen po kakšni drugi zakonodaji (družinski, socialno-varstveni, zdravstveni). Ena takšnih pravic, ki bi bila lahko komplementarna, je osebna asistenca.

4.

Zagovornik načela enakosti priporoča, da MIZM skupaj z deležniki pripravi informacije, navodila oz. postopkovnik, kako naj šole in ostale vpletene institucije (ZRSŠ, dijaški domovi, različne agencije in podjetja ipd.) postopajo, načrtujejo in izvedejo prilagoditve in o njih komunicirajo med seboj in z učenci.

Dijakinja, ki je Zagovornika opozorila na svojo težavo, je zatrjevala izključevalen **odnos** šole in turistične agencije. Odgovornost za izključitev sta si šola in agencija medsebojno prelagali, **jasne razlage** pa ni prejela. Zaradi tega je doživljala hudo psihično **stisko**, občutke ponižanja, izključenosti in razčlovečenja ter kršitev dostojanstva.

Tudi medijske izjave, odgovori Zagovorniku in navedbe v telefonskih pogovorih vseh vpletenih so se nenehno spreminjale in močno razlikovale.

To je lahko posledica več dejavnikov, med njimi pa so zagotovo nejasnost predpisov ter neurejenost področja nudenja nadstandardnih ekskurzij, področja financiranja in organiziranja šolskih skladov, razumevanja dolžnosti razumnih prilagoditev in povezovanja šolskih in drugih akterjev (npr. dijaški domovi, turistične agencije). Nejasni so postopki, dolžnosti šol, zagotavljanje financiranja in pričakovanja vseh vpletenih, zato lahko pride do nestrinjanj in posledično konfliktov.

Smiselno bi bilo pripraviti jasna navodila ali postopkovnik, kako ravnati v takšnih in podobnih primerih. Šole morajo imeti na voljo vse informacije, da lahko pravočasno in odgovorno organizirajo prilagoditve za učence ter pri tem nimajo pravnih pomislekov. Učenci pa morajo imeti pravočasne informacije o tem, kakšne pravice jim pripadajo, kakšni so postopki ter kaj se od njih pričakuje oziroma zahteva. Vsa komunikacija mora biti pravočasna, redna, jasna, odzivna in spoštljiva.

